

Orosz nyelvi hatás a déli osztják szintaxisban

CSEPREGI MÁRTA

Budapest

O. Déli osztják szövegeket hárman jegyeztek föl: az 1880-as évek végén Sz. Patkanov (Patk. II.), a századfordulón pedig K. F. Karjalainen (KV I.) és H. Paasonen (PV I–IV.). A három forrás közül Karjalainen szövegeiben található a legtöbb orosz jövevényszó. Elképzelhető, hogy Patkanov, aki bő tíz évvel korábban gyűjtötte szövegeit, érintetlenebb nyelvéllapotot talált. Paasonen főleg kötött szövegű énekeket gyűjtött, melyek cleve archaikusabb nyelvet feltételeznek.

Karjalainen déli osztják szövegeinek olvasásakor érdekes jelenségre figyelhetünk fel. A szövegekben előforduló, orosz eredetű szavak világosan két csoportra oszlanak. Az egyik csoportba azok az igék és névszók tartoznak, melyek önálló szemantikai egységként kerültek az osztjákba, szófajuk és mondattani funkciójuk azonos az átadó és az átvevő nyelvben, osztják ige- és névszóragokat vesznek föl, s nem változtatják meg a mondat struktúráját. Mivel a szövegek hagyományos műfajúak, bennük az ilyen orosz jövevényszavak száma kicsiny, előfordulásuk szórványos. Jelen tanulmányban nem foglalkozunk velük, sem a kölcsönzések művelődéstörténeti, hangtani, alaktani vonásaival.

Általános nyelvészeti és mondattani szempontból az a csoport az érdekes, melybe kötőszók, módosítószók és segédige-szerű elemek tartoznak. A kölcsönzés oka itt nem az, hogy nevet kell adni egy-egy addig ismeretlen tárgynak, fogalomnak, hanem itt parole-szinten végbemenő nyelvi hatással van dolgunk. Az orosz mondatfűzés és az analitikus gondolkodásmód hatott az osztják nyelvre, és ez változásokat idézett elő a mondat szerkezetében. A megváltozott szintaktikai szerkezet igényelte a segédszók átvételét is. Ezeket a változásokat vesszük sorra az alábbi tanulmányban.

1. Orosz eredetű kötőszók

1.1 Alárendelt összetett mondatokban használatos kötőszók

A hagyományos szerkezetű osztják mondatban egyetlen verbum finitum van, mely a mondat állítmánya. A többi cselekvést igenév fejezi ki. Az igeneves szerkezetek különböző határozói, feltételes, tárgyi mellékmondatok rövidítésére szolgálnak. Karjalainen szövegeiben ez a legjellemzőbb mondatfűzés. Előfordul az is, hogy az időben egymást követő cselekvések mindegyikét ragozott ige jelöli, a mondatok, illetve mondatrészek azonban kötőszó nélkül kapcsolódnak egymáshoz.

Mindezek mellett sokkal kisebb számban ugyan, de összetett mondatokat is találunk. Arról, hogy ezek orosz hatásra jöttek létre, a tagmondatokat bevezető kötőszók árulkodnak, melyeket a mondat szerkezet-típussal együtt vett át a beszélő.

Az alábbiakban párhuzamos példákkal illusztrálom a szintetikus és az analitikus mondat szerkesztést.¹

Logikai tárgy kifejezése igeneves szerkezettel:

1 Példáim forrása Karjalainen déli osztják szöveggyűjtése (KV I.). Az első számjegy az oldalszámot, a második a szövegsor számát jelöli. Több előfordulás esetén is csak egy helyet idézek.

- (1) DN *təw xəw mənmət xojnə wojaj* (KV I: 56/2)
ő hosszú megy-Partc3Sg ki-Loc tud-Pass3Sg
'hosszu ideig ment-e, ki tudta'
- (2) Ts. *əj ət məriwə pərtəj ... sūmət tiwə* (KV I: 76/10–11)
egy éjszaka idő-Abl parancsol-Pass3Sg nyírfa nő-Inf
'megparancsolta, hogy egy éjszaka alatt nőjön egy nyírfa'

Tárgy kifejezése mellékmóndattal és *što* < *что* 'hogy' kötőszóval:

- (3) DN *mān mānə səmγətmātə wojem što təw utəp tipənə omsot* (KV I: 43/6)
én magam szem-Du1Sg-Instr lát-Subjc1Sg hogy ő hálósátor belsejében ül-Subjc3Sg
'saját szememmel láttam, hogy ő a hálósátorban ült'

Idő- és célhatározó kifejezése igeneves szerkezettel:

- (4) DN *porej pərtətmītə kemnə əkədsiə jəwə t'aŋγe urt məγə t'ət'ət məntə*
(KV I: 56/12)
áldozati-lakoma-PxSg3Pl bevégez-PartcPl3Pl után gyülekezik-Inf kezd-Subjc3Pl
Tyange hős ország-Lat megy-Inf
'miután bevégezték áldozati lakomájukat, gyülekezni kezdtek, hogy haddal
menjenek Tyange-hős országába'

Célhatározói mellékmóndat *štoj* < *чтобы* 'azért, hogy' kötőszóval:

- (5) DN *jəx ti nərot štoj xətitənə ət əjəttəj* (KV I: 11/5)
haza ím fut-Subjc3Sg hogy unoka-PxPl3Sg-Loc ne észrevesz-TPassSg3
'besietett, hogy unokái ne vegyék észre'

Feltételes mód kifejezése igenévvvel és feltételes partikulával:

- (6) Sav. *wəxəməp juχ ənt utəmnə čupa murtot ātaŋ* (KV I: 148/4)
vas-belső-Adj fa nem van-Partc-Loc szét tör-Subjc3Sg volna
'ha nem lenne vasbelsejű fa, széttört volna'

Feltételes mellékmóndat *tək* < *так* 'úgy, akkor' és *xun* 'mikor, amikor' kötőszóval:

- (7) Sav. *wəteγətm tītəj jətə tək wətətm, xun xətətm tətə təjə tən* (KV I: 146/8–9)
rénszarvas-PxDu1Sg eleven-Lat jön-TSubjc1Sg úgy elvisz-TSubjc1Sg mikor
hal-TSubjc1Sg itt rothad-Imperat2Du
'rénjcim, ha élve visszajövök, elviszlek benneteket, ha meghalok, itt rothadjatok el'

Hasonlító kötőszóként egy alkalommal a *kək* < *как* 'mint' is előfordul:

- (8) DN *joχtə tātittə jəwə, kək t'əprək səχ* (KV I: 52/9)
íj-Px3Sg feszít-Inf kezd-ObjcSg3Sg mint rongy bőr
'amikor íját feszíteni kezdte, olyan volt, mint a rongy vagy a bőr'

Időhatározói alárendelő mondat ebben a nyelvéllapotban csak akkor alakul ki, amikor az időhatározó feltételes árnyalatot is kap. Ekkor viszont belső fejlődésű kötőszóval találkozunk, mint a (7) mondatban is, vagy a következőben:

- (9) DN *xun joγəten t'utnə sərmapə ti jətən* (KV I: 48/11–12)
mikor elveszt-ObjcSg2Sg az-Loc halott-Lat ím válik-Subjc2Sg
'amikor (ha) elveszted, akkor bizony meghalsz'

Az 'amint, mihelyt' jelentésű *küš* szó a DEWOS tanúsága szerint (588) szintén orosz eredetű, a *хоть* nyj. *хотѣ* 'noha, bár, akár' átvétele. A szó az egész osztják nyelvterületen elter-

jedlt (KT 443a). Valószínűleg régebbi átvétel, mint a többi kötőszó, hiszen jelentésbeli és hangrendi változás is történt benne:

- (10) Kr. *təw küš ʁota tōkət, ortimənə tōttə pətχəmtaj* (KV I: 208/11)
 ő amint ház-Lat csik-Subjc3Sg szolgálóasszony-Loc ott üldöz-Pass3Sg
 'amint a házba esett, a szolgálóasszony legott üldözni kezdte'

A *küš* szóból saját partikula hozzátételével 'bárcsak' jelentésű módosítószó is alakult: Kr. Sav. *küşpa*, vö. pl. a (25) mondatban.

1.2 Mellérendelt összetett mondatokban használatos kötőszók

Mint már említettem, Karjalainen déli osztják szövegeiben szép számmal fordulnak elő több ragozott igealakot tartalmazó mondatok, melyek egymással kapcsolatos vagy ellentétes viszonyban állhatnak. A szövegkohéziót különféle partikulák biztosítják:

- (11) Kr. *māntpā wəjāitə pətχətiwət* (KV I: 195/11)
 én-Acc-is vesz-Imperat2Pl oldal-Abl
 'engem is vigyetek magatokkal'
- (12) Kr. *us mānt t'ərtə* (KV I: 191/11)
 is én-Acc jósol-Imperat2Sg
 'nekem is jósolj'
- (13) DN *təwt'e ʁōčapa ʁān'atəmen utot* (KV I: 24/1)
 ő-de alagút-mellékága-Lat elbújik-Ger van-3Sg
 'ő viszont elbújt az alagút egyik mellékágába'
- (14) DN *təwjə ikə ... jəstərtə ti jəwtot* (KV I: 33/117, 122)
 ő-és, de öreg ... mond-Inf ím kezd-Subjc3Sg
 'ő meg, az öreg ím megszólalt'

Kapcsolatos mellérendelő kötőszóként az orosz eredetű *i < и* 'és, is' is használatos:

- (15) DN *ʁōw mənot wān mənot i təwet nəmsəta pitot* (KV I: 55/8)
 hosszú megy-Subjc3Sg rövid megy-Subjc3Sg és ő-Dat gondolat-PxSg3Sg-Lat
 csik-Subjc3Sg
 'hosszan ment, röviden ment, és eszébe jutott'

Nem került be a déli nyelvjárásokba az orosz *no* 'de' kötőszó. Itt a *no* szócska 'na, no, nos' jelentésben szerepel. Az ellentétes mondatokat összekapcsoló kötőszók közül átvették viszont az *a < a* 'de, hanem, viszont' a *s'otaki < все таки* 'mégis' és az *otako < однако* 'ugyanakkor, ellenben' kötőszókat. A következő példában a három alak egymás utáni mondatokban jelentkezik:

- (16) DN *ʁoš jəste ʁoš at jəste, a tām s'otaki əntām mən t'at'em, mən otnako məntām* (KV I: 48/2–3)
 akár mond-ImperatObjcSg2Sg akár ne mond-ImperatObjc2Sg de ez mégis nincs én
 apa-Px1Sg én ellenben megy-TSubjc1Sg
 'ha akarod, mondd meg, ha akarod ne, de ez mégsem az én apám, én viszont elmegyek'

A *ʁoš..ʁoš* szópár az orosz *хочешь* 'akarsz' igéből rövidült, s mint ilyen összefügg a (10) mondatbeli *küš* szóval, de sokkal későbbi átvételnek tűnik. A fenti mondat jó példa arra, hogyan vonzza az analitikus mondatyszerkesztés az idegen eredetű segédszókat. A kötőszó használatának igénye olyan eseteket is előidézhet, hogy egy-egy jövevényszó az oroszról eltérő je-

lentésben fordul elő, mint a *tošo* 'de, mégis' (KV I: 46/7), vö. *тоже* 'szintén, is'. Választó mondatban az *il'i* < *или* 'vagy' kötőszó jelenik meg:

- (17) Kr. *mān xujem t̃d̃ỹd̃i' j̃d̃ta ñm̃d̃s̃d̃i il'i d̃nt̃a* (KV I: 191/9–10)
 én férj-Px1Sg ide jön-Inf gondol-ObjcSg3Sg vagy nem
 'gondolja-e férjem, hogy idejöjjön'

A választó mondatok csírái az olyan ismétlésekben találhatók meg, mint a 'hosszan ment, röviden ment' szerkezet is a (15) mondatban. Itt nincs szó valóságos alternatíváról. A parallel mondatok kohézióját ismétlődő szócskákka lehet növelni:

- (18) Sav. *āt̃a xow tew̃ỹd̃n āt̃a xow j̃ān't'γ̃d̃n* (KV I: 156/10)
 akár hosszú eszik-Subjc3Du akár hosszú iszik-Subjc3Du
 'sokáig ettek vagy sokáig ittak'

Ebbe a szerkezetbe könnyen beleillik az orosz eredetű *toli...toli* < *толи...толи* 'vagy...vagy' kötőszópár:

- (19) Ts. *toli t̃d̃w ikes̃a tāpt̃d̃i toli k̃d̃t kes̃a tāpt̃d̃i* (KV I: 98/4)
 vagy ő egy-szer-Lat etet-ObjcSg1Sg vagy két-szer-Lat etet-ObjcSg1Sg
 'vagy egyszer etette, vagy kétszer etette'

Az ismétlődő mondatrészek összetartozását esetenként hasonlóan orosz eredetű kérdőszó-ill. tagadőszópárok biztosítják:

- (20) Ts. *xow li wān li enmot, otkem li k̃d̃t ot kem li enmot* (KV I: 71/4–5)
 hosszú e rövid e nő-Subjc3Sg év mintegy e két év mintegy e nő-Subjc3Sg
 'sokáig vagy rövid ideig nőtt-e, egy vagy két évig nőtt-e'
- (21) DN *r'ut̃ñd mān n'e t̃it̃d̃n n'e x̃ū̃t̃m* (KV I: 63/11)
 az-Loc én nem eleven nem hal-Partc
 'akkor én sem élő sem holt nem vagyok'

2. Orosz eredetű módosítószók

A modalitás kifejezésére számos lexikai, morfológiai eszköz található az osztjában. Az ige-módok mellett igeképzők, módosító partikulák, módosítószók is találhatók a Karjalainen-feljegyzte szövegekben, mint pl. *ataŋ* 'feltételes partikula' (170/6), *m̃d̃t̃d̃ñd̃* 'úgy tűnik, mintha' (85/5), *m̃d̃t̃it̃a* 'úgymond' (78/1), *us, ūs* 'is, még, ismét' (16/3, 98/6), *j̃d̃ip̃a* 'újra' (62/5), *d̃i'θw* 'szintén, ismét' (192/6), *d̃i'θwp̃a* 'talán, viszont' (191/3). Ismert az -a kérdő partikula, s a majdnem végbement cselekvést összetett igealakokkal is ki lehet fejezni. A -pa, -t'e, -sār simuló szócskáknak is volt modális tartalmuk, pl.:

- (22) DN *ñd̃ỹd̃i' ett̃it̃as̃ār* (KV I: 62/13–63/1)
 fölfele néz-Imperat2Sg-nosza
 'nézz csak föl!'

Mindezek mellett a Karjalainen által följegyzett déli osztják szövegekben a következő orosz eredetű módosítószókat találjuk: *opat'* < *опять* 'ismét' (2/4), *ješo* < *ещё* 'még' (60/8), *uš, ūš* < *уже* 'már' (24/2, 188/9), *tol'ko* < *только* 'csak' (2/4), *pošt̃i* < *почти* 'majdnem' (207/4), *wop-se* < *вовсе* 'egyáltalán' (89/11). Simuló szócskával bővült alak: *xošpa* < *хощь* 'akár' (157/2). Mondatértékű, igenlést kifejező alakok: *l̃at̃no* < *ладно* 'jól van' (77/10), *prawto* < *правда* 'igaz' (89/11), *werno* < *верно* 'helyes, biztos' (72/9). Bizonytalanság kifejezésére: *li* < *ли* '-e kérdőszócska' (94/10), *što li* < *что ли* 'vagy mi a csuda' (200/10), *n'eš* < *неужели* 'vajon, netalán' (62/11). Orosz eredetű tagadőszó csak páros kötőszóként vagy kifejezés részeként fordul elő:

(21), (25), (26) stb. mondat. A (10) mondatbeli kötőszóval azonos eredetű a Kr. Sav. *küšpā* 'bár-csak' módosítószó:

- (23) Sav. *küšpā ātaṇ wārtā wojā xowemaṇ* (KV I: 170/6)
bár-csak felt.partikula vörös állat felmerül-ParteCond
'bár-csak felbukkanna a vízből a vörös állat!'

A sorból némileg kilóg a 'lehet, hogy > talán' jelentésfejlődésen keresztülment *mošor* alak, melynek átvételekor szófajváltás is történt: az orosz может 'tud' ige az osztjákban ebben a formájában teljesen elvesztette igei funkcióját:

- (24) DN *īdīw mošor dnt utot īdīd* (KV I: 43/4)
ő talán nem van-Subjc3Sg itt
'talán ő nem volt itt'

A módosítószók esetében a kölcsönzés oka valószínűleg a gyakran hallott, sajátos jelentésárnyalatú, lefordíthatatlannak tűnő szavak vonzereje volt, ahogyan a magyarban is meghonosodott a latin *per se*, a német *muß sein* vagy az angol *OK*. Az oroszból átvett módosítószók a mondat szerkezetét nem változtatták meg, csak a modalitás kifejezésének eszköztárát bővítették. A fejlődés iránya mégis az analitikus mondat szerkesztés felé mutat: a módjelcek, igeképzők, simuló szócskák mellett egyre több önálló lexéma jelenik meg a mondatban, lazábbá téve annak szerkezetét.

3. Morfológiailag jelöletlen jövevénytörzsek

3.1 Esetleges átvételek

Az átvételek egy csoportjában a szintaktikai szerkezet nem, hanem annak csak egy eleme került az osztjákba, s a kölcsönző idegenül, szervetlenül áll a mondatban. Az or. мне не охота делать что-нибудь 'nincs kedvem csinálni valamit' kifejezésből pl. csak a *n'e oχota* maradt meg szintaktikai kapcsolatok nélkül:

- (25) Ts. *mā xonem kōrten tāpāttā n'e oχota* (KV I: 123/6)
én gyomor-PxSg1Sg nem-bír-ObjcSg2Sg táplál-Inf nem kedv
'meguntál táplálni engem, nincs kedved'

A не рад 'nem örül' kifejezés az oroszban főnévi igenévvel vagy что-кötőszós mellékmondat áll, az osztjákban viszont a *jā*- 'válik valamivé' ige bővítménye 'rosszkedvű' jelentsben:

- (26) DN *iket n'e rāt jāwmen nōx ti omtot* (KV I: 41/1)
férj-PxSg3Sg rosszkedvű válik-Ger fel ím ül-Subjc3Sg
'férje bosszankodva felült'

Megkockáztathatnánk, hogy a fenti példákban nem jövevénytörzsekről, hanem nyelvkveredéssről van szó. Az esetlegesen használt idegen kifejezéseket a nyelv még nem idomította saját szerkezetéhez. Mint a következő mondatban is, melyet úgy is fölfoghatunk, hogy az eleje osztják, a vége orosz:

- (27) Ts. *nūṇd werēn kāk xōš* (KV I: 123/5)
te dolog-PxSg2Sg ahogy akarod
'a te dolgoz, ahogy akarod'

Máskor a nyelv morfológiájával nem egyező alakok kerülnek a nyelvbe, mint a középfokú *lūče, luče* < лучше 'jobb' (101/10; 185/4), a felsőfokot kifejező *samoj* < самый 'leg-' (201/3), *perwoj* < первый 'első' (82/8), *na eto* < на это 'erre' (95/7) stb. Az átvétel oka itt is, mint a módosítószók esetében, az orosz szóban vélt sajátos jelentésárnyalat lehet.

3.2 Segédige-szerű jövevények

Az előző példaktól némiképp különböznek azok az esetek, amelyekben a jövevény elem az orosz szerkezet tükörfordítását is indukálja. Az alábbi mondatban az orosz szó bővítményei (dativusban lévő személynév más és főnévi igenév) osztják alakok, s ezek együtt addig ismeretlen szerkezetet hoznak létre:

- (28) Ts. *mānem sārj dṛk tetā māγ j dṛk tetā n'ekowta* (KV I: 105/2–3)
 én-Dat házisör eszik-Inf mézsör eszik-Inf nincs mikor
 'nekem házisört inni, mézsört inni nincs időm'

A 'nincs időm csinálni valamit' jelentés kifejezésének eme új módja a hagyományos melléknévi igeneves szerkezetek variánsaként jelenik meg. Az alábbiakban bemutatandó szerkezetek hasonlóképpen infinitívust tartalmaznak. Egy másik tanulmányban érdemes lenne számszerűsíteni azt az általános tapasztalatot, hogy az újabb szövegekben megnőtt a főnévi igenevek aránya – esetenként a participiumok rovására.

3.2.1 *n'e mok*

A képesség, lehetőség kifejezése az osztjában hagyományosan igeneves szerkezettel történik, ahol a folyamatos melléknévi igenév valamilyen 'képesség, lehetőség' jelentésű szónak a jelzője. Ilyen szerkezetek a Karjalainen-szövegekben is előfordulnak:

- (29) DN *mānt āttā morāmat dñ māt dñ* (KV I: 40/4)
 én-Acc alszik-Partc alkalom-Instr nem ad-TSubjc2Sg
 'nem hagysz aludni'
 (30) Kr. *sos turāmikā ... mānt omāt dñ dñtām* (KV I: 231/5)
 Hermelin-bálványapó ... meggy-Partc képesség-PxSg3Sg nincs
 'Hermelin-bálványapó nem tud menni'

A fenti szerkezetek mellett megjelentek azok a főnévi igeneves szerkezetek is, ahol a verbum finitum helyén az orosz *мочь* 'tud' ige ragozott alakjai szerepelnek. Az időre, számra és személyre való utalás az orosz nyelvtan szabályai szerint történik, így a jövevényt szó az osztjában alaktanilag jelöletlen:

- (31) DN *t'āw kemnā ās j dč dñā moš dñ nop dñta* (KV I: 36/169)
 az után Ob közép-Lat tudsz sodródik-Inf
 'aztán az Ob közepére sodródhatsz'
 (32) DN *nin dñ urtat n'e mokli prawitt dñtā* (KV I: 24/6)
 ti ketten egy hős-Instr nem tudatok elbánik-Inf
 'ti egy hőssel nem tudatok elbánni'
 (33) DN *n'e mok ewitān soxran'itt dñtā* (KV I: 62/10)
 nem tudad lány-PxPl2Sg megőriz-Inf
 'nem tudad lányaidat megőrizni'

Az utóbbi két mondatban a főnévi igenév is orosz kölcsönszó. Egyébként is szembevetendő, hogy a szövegekben az orosz eredetű szavak általában bokorban jelentkeznek.

3.2.2 *nato*

Adatom nincs rá, csak sejtésem van róla, hogy a szükségességet is a képességhez hasonló igeneves szerkezettel fejezték ki korábban. A passzív ige felszólító módja s a passzív folyamatos melléknévi igenév is tartalmaz neccesszív jelentésárnyalatot. A *mos-* 'kell, szükséges' állítványú mondatnak szerintem eredetileg csak névszói alanya volt, mint a következő mondatban:

- (34) DN *mätöjə nəŋen mos ... wəje* (KV I: 55/13)

valami te-Dat kell ... vesz-ImperatObjc2Sg

'ami kell neked, vedd el'

A szövegjegyzések idejére azonban elterjedt a *nato* < надо 'kell' + infinitívus szerkezet, ahol a logikai alany orosz mintára datívushan van:

- (35) DN *nato mōŋwpa mēntā* (KV I: 2/9)

kell mi-Dat-is megy-Inf

'nekünk is mennünk kell'

Ezek után a *mos*- ige is megjelent hasonló szintaktikai szerkezetekben:

- (36) Ts. *tətā jān't'a most* (KV I: 79/8)

esz-Inf isz-Inf kell-T

'enni, inni kell'

3.23 *tawaj*

A *tawaj* < давай 'nosza, gyerünk' kölcsönszó kétféle, az oroszban is létező jelentésben gyökeresedett meg, és vált kedvelté az osztjákban. Ragozott ige mellett a felszólító mód körülírására szolgál, főnévi igenév mellett pedig a cselekvés kezdését kifejező, morfológiailag elcmezhetetlen szó. A következő mondatban mindkét funkció előfordul:

- (37) Ts. *"tawaj tāχdntātmān." tawaj tāχdntta, tāχdntāχdñ imāta jetān it ānt kernāñt.*

(KV I: 101/3–4)

nosza vereked-T-Subjc1Du nosza vereked-Inf vereked-Subjc3Du egyik sem le nem csik

'Verekedjünk meg! Verekedni kezdtek, verekedtek, de egyikük sem tudta a másikat földhöz vágni'

Mivel a *tawaj* szónak sem idő-, sem szám-, sem személyvonatkozása nincsen, mindez csak a szövegösszefüggésből derül ki, amikor a mondat ragozott ige nélkül marad. Ha alany is szerepel a mondatban, azt nincs mivel egyeztetni:

- (38) DN *t'aŋŋ urt tawaj jaχdntta* (KV I: 51/6)

Tyange hős nosza merít-Inf

'Tyange-hős meríteni kezdett'

A *n'e mok*, *nato* és *tawaj* alakok a mondatok állítmányai, így a ragozott ige funkcióját töltik be anélkül, hogy morfológiailag megformáltak lennének. De míg a 'verekedni kezd' típusú szószerkezetekben az infinitívuszi bővítmény hagyományosan megelőzi az igét, az orosz eredetű segédigék maguk mögé utalják a főnévi igenevet, így a szórend is megváltozik.

4. Összefoglaló megjegyzések

A Karjalainen feljegyezte nyelvéllapotban az orosz eredetű kötőszók, módosítószók és szintaktikai szerkezetek valószínűleg a részleges kétnyelvűség hatására jelentek meg. Hasonló jelenséget lehet tapasztalni ma is az osztjások körében. A hagyományos életmódot folytató, oroszul jól-rosszul beszélő hantik a hétköznapi nyelvben sűrűn használnak olyan orosz szavakat, mint a *наверу* 'bizonyára', *точно* 'biztosan', *конечно* 'természetesen' stb. A kétnyelvűség vezethet az cloroszosodáshoz, ahogyan ez az Irtis, a Konda és a Demjanka vidékén történt. Szerencsés esetben azonban a jövevényszavak árnyaltabbá tehetik a stílust, gazdagíthatják a szókincset. Bízunk benne, hogy ott, ahol még él az osztják nyelv, ennek a folyamatnak vagyunk a tanúi.

A források:

- KV I: *K. F. Karjalainens südostjakische Textsammlungen*. Neu transkribiert, bearbeitet und herausgegeben von EDITI VÉRTES. Band I. MSFOu 157. Helsinki 1975.
- Patk. II.: *Die Irtysch-Ostjaken und ihre Volkspoesie von S. Patkanov. II. Teil*. St. Petersburg 1900.
- PV I–IV.: *H. Paasonens südostjakische Textsammlungen*. Neu transkribiert, bearbeitet, übersetzt und herausgegeben von EDITI VÉRTES. MSFOu 172–175. Helsinki 1980.
- KT: *K. F. Karjalainens Ostjakisches Wörterbuch I–II*. Bearbeitet und herausgegeben von Y. H. TOIVONEN. Helsinki 1948.
- DEWOS: WOLFGANG STEINITZ: *Dialektologisches und etymologisches Wörterbuch der ostjakischen Sprache*. Berlin 1966–1991.

Az idézett déli osztják nyelvjárások:

- DN – felsődemjankai
 Kr. – krasznnojarszki
 Sav. – szavodnijai
 Ts. – cingalai

A ritkább grammatikai rövidítések feloldása:

- Subjc – alanyi ragozás (utána az alany személye és száma)
 Objc – tárgyas ragozás (utána a tárgy száma, az alany személye és száma)
 T – időjel (a déli osztjákban a jelen idő jelölt, a múlt idő jelöletlen)